

NOTA DE PREMSA

En el marc de les jornades de debat sobre salut i immigració organitzades pel Centre Internacional per al Debat Científic i el CRESIB-ISGlobal, realitzades els dies 9 i 10 de març al CosmoCaixa Barcelona

Calen noves vies de recerca clínica per afrontar els reptes de les malalties importades a Catalunya

Experts en salut internacional analitzen els riscos de la introducció de malalties que ja estaven eradicades a Europa

Les dones immigrants és un dels grups amb majors dificultats per accedir als serveis de salut

Barcelona, 10 de març de 2011. Prop de 150 experts internacionals dels àmbits de la ciència, l'antropologia, l'entomologia, la bioseguretat i el clima, reunits al CosmoCaixa Barcelona, han analitzat la repercussió que té la importació a Europa de malalties que estaven eradicades i com aquestes incideixen en els sistemes de salut pública. Entre altres temes s'ha dibuixat el mapa, actual i futur, de l'atenció sanitària que s'ofereix als immigrants portadors d'aquestes malalties i com els serveis de salut han d'afrontar la prevenció i el tractament per evitar-ne la seva propagació al temps que s'obren noves vies de recerca clínica.

A Europa, el paludisme i la febre groga són les malalties més conegudes, encara que recents brots detectats en zones no endèmiques col·loquen el dengue, la leishmaniosi o les diferents malalties transmèses per mosquits en primera línia. El paper que juguen els vectors en aquesta transmissió és fonamental, i del seu coneixement depèn en gran mesura l'abordatge de la malaltia. A Catalunya, la presència de *Culex pipiens* i el mosquit tigre podria suposar un risc real d'aparició de noves malalties. Els desafiaments de la ciència en aquest àmbit passen per controlar aquests vectors i augmentar el coneixement que se'n té. Les directrius passen per investigar sobre la salut dels immigrants, els seus determinants socials i sobre com millorar el seu accés a l'assistència sanitària, així com la possibilitat de la introducció a Europa de malalties importades, i la seva rellevància.

L'aparició d'aquestes malalties en determinades zones d'Europa ha fet que els científics i el sector mèdic es plantegi noves maneres d'afrontar aquest problema sanitari i més tenint en compte les condicions en què es troben molts d'aquests immigrants, de vegades il·legals, i amb serioses dificultats per accedir als serveis de salut. Durant el debat també s'han plantejat elements claus per obrir canvis pel que fa a les desigualtats socials i ètniques en l'accés als i les necessitats psicosocials dels immigrants.

El doble risc per ser dona i immigrant

Diferents estudis realitzats per alguns dels ponents a les sessions posen de manifest el cas que viuen les dones immigrants a l'hora d'accedir als serveis de salut ja que en elles s'accentuen les desigualtats socials i ètniques en la salut per l'únic fet de ser dones i immigrants. I en

aquest sentit s'ha posat èmfasi en les especials dificultats que viuen aquestes dones per accedir a una bona prevenció, control i seguiment de l'atenció del càncer, especialment del de mama. Investigadores com Heide Castañeda, han centrat algunes de les seves recerques en l'àmbit la migració laboral il·legal i les desigualtats en la salut i la política sanitària i de forma especial en la situació que viuen les dones. Castañeda ha fet un estudi sobre la perspectiva de gènere, salut, i la migració il·legal a Alemanya i als Estats Units

Els participants han posat de relleu la necessitat d'establir nous mecanismes per tal que aquests immigrants puguin ser atesos en els serveis sanitaris adequats al temps que es dibuixen unes polítiques de prevenció, seguiment i control de les malalties. En aquest sentit la Doctora en Sociologia de la Salut i Medicina, Ursula Karl-Trumm, està portant a terme una recerca que pren com exemple la feina feta per les ONG i altres grups de defensa d'aquests immigrants. És un projecte per trencar el cercle de les restriccions que algunes regulacions nacionals imposen a aquests immigrants per l'accés a l'atenció sanitària com són l'atenció d'emergència o l'atenció a la infància i a les dones embarassades. Karl-Trumm treballa amb l'objectiu de crear una base de coneixements per proporcionar, intercanviar i desenvolupar bones pràctiques en els serveis de salut dels immigrants indocumentats dibuixant el marc legal i financer de la UE-27; recopilant la pràctica actual de serveis de salut a la UE en una base de dades i identificant els models de bones pràctiques transferibles.

Atenció a la salut mental dels immigrants

Els participants a les sessions també han abordat altres àmbits mèdics relacionats directament amb la salut dels immigrants com és l'atenció a la salut mental. En aquest sentit, per David Ingleby, professor de la Facultat de Ciències Socials i del Comportament de la Universitat d'Utrecht, cal una revisió crítica de l'atenció sanitària, concretament de salut mental, a les persones que han hagut d'abandonar la seva pàtria i proporcionar noves perspectives al problema històric que suposa la prestació de serveis a aquests malalts en els països d'acollida.

Però la recerca clínica i l'atenció sanitària no pot circumscriure's a l'àmbit mèdic sinó que ha de traspasar aquestes fronteres i ser capaç d'arribar a la societat i als responsables polítics. Pel que fa als treballs de recerca i als seus avenços, durant les sessions de treball s'ha insistit en la necessitat de comunicar eficaçment els resultats de recerca en ciències socials sobre els determinants socials de la salut dels immigrants als professionals de la salut i els responsables polítics.

“Quins reptes enfronta Catalunya davant la introducció de malalties importades?”

Aquests han estat alguns dels temes de debat sorgits durant les sessions mantingudes dimecres i dijous al matí en les jornades científiques “Migrant health and imported diseases: meeting research challenges”. En el marc d'aquestes jornades es durà a terme aquesta tarda un simposi obert a tota la comunitat científica catalana i públic general, que sota el títol **“Quins reptes enfronta Catalunya davant la introducció de malalties importades?”** analitzarà la situació actual i futura de l'aparició d'aquestes malalties i la seva repercussió en el sistema sanitari.

El simposi s'obrirà amb la participació de la Dra. **Montserrat Vendrell**, directora general de Biocat; Sr. **Ignasi López**, sotsdirector de l'Àrea de Ciència, Recerca i Medi Ambient de la

Fundació "la Caixa", i el Dr. **Joaquim Esperalba**, director general de Regulació, Planificació i Recursos Sanitaris del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. La trobada comptarà amb les exposicions del Dr. **Antoni Trilla**, cap de Medicina Preventiva i Epidemiologia del Hospital Clínic i professor de Salut Pública de la Universitat de Barcelona; el Dr. **Xavier Rodó**, professor i investigador de l'ICREA i director del Institut Català de Ciències del Clima (IC3); Dr. **Carlos Aranda**, codirector del Servei de Control de Mosquits del Consell Comarcal del Baix Llobregat; el Dr. **Pedro Alonso**, director del Centre de Recerca en Salut Internacional de Barcelona (CRESIB, Hospital Clínic–Universitat de Barcelona); el Dr. **Edward Hayes**, professor del CRESIB; i el Dr. **Antoni Plasència**, director general de Salut Pública del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

La jornada i el simposi científics, organitzats conjuntament pel **Centre Internacional per al Debat Científic**, iniciativa de Biocat que impulsa l'Obra Social de la Fundació "la Caixa", el **Centre de Recerca de Salut Internacional de Barcelona** (CRESIB/Hospital Clínic-Universitat de Barcelona) i l'**Institut de Salut Global de Barcelona** (ISGlobal), s'ha dut a terme durant dos dies a la seu de CosmoCaixa a Barcelona.

Malalties transmeses per vectors: qui, com i per on viatgen

El paludisme ha estat una malaltia endèmica a Europa occidental fins a mitjan segle XX. Alguns dels seus vectors principals han estat diferents espècies del gènere *Anopheles* com l'*An atroparvus*, l'*An labranchiae* o l'*An sacharovi*. A Espanya van ser els dos primers els vectors reconeguts de la malaltia. Els vectors antics encara es troben a Europa i, per exemple, a Espanya, l'*An atroparvus* té una important distribució per tota la geografia ibèrica.

La **febres groga** i el **dengue** van causar epidèmies molt greus en diferents països europeus com Espanya, França, Itàlia o Grècia. El vector principal va ser l'*Aedes aegypti*. Aquesta espècie va desaparèixer de l'Europa occidental malgrat haver-ne estat molt comuna. Així, a Espanya, es trobava habitualment fins a mitjan segle XX. Tot i que la seva desaparició ha estat constatada des de llavors, encara no es té clara la raó per la qual es va donar. Cal esmentar que recentment s'ha detectat aquesta espècie a Madeira amb el perill que pot suposar per obrir una via d'arribada a Europa a través de Portugal.

En les últimes dècades hi ha hagut diversos brots d'altres malalties vectorials entre les quals destaca la febre del **Virus del Nil occidental** (VNO). Aquesta malaltia apareix regularment en la dècada dels 90 del segle XX en molts països mediterranis tant d'Europa com d'Àfrica. El seu vector principal és el *Culex pipiens*, el mosquit comú. Aquesta espècie té una amplíssima distribució a Espanya tal com ja s'intueix pel seu nom.

El 2010 es va detectar la presència de **VNO** a diferents països europeus com Espanya, França, Romania o Grècia. Aquesta malaltia afecta a aus salvatges, cavalls i també humans. A Grècia 250 persones es van veure afectades i 32 d'elles van morir. A Espanya només dues persones es van veure afectades pel VNO i es van recuperar favorablement, però 10 dels 40 cavalls afectats van morir. Els vector que se suposa ha estat responsable d'aquests casos és el *Culex pipiens*. D'altra banda, també l'any 2010 es va detectar a la comarca de Monegros, a Espanya, el que pot ser el primer cas de **paludisme** autòcton des de la seva eradicació durant els seixanta del segle XX.

El 2007, hi va haver un brot de **Chikungunya** a Itàlia. Aquesta malaltia no s'havia donat mai a

Europa de forma autòctona. El vector responsable de la seva transmissió va ser el mosquit invasor *Aedes albopictus*. A Itàlia no ha tornat a haver transmissió autòctona de la malaltia però el 2010 hi ha hagut almenys tres casos a França, on també s'han detectat un parell de casos de dengue. Cal destacar que a Espanya, es va detectar per primera vegada aquesta espècie invasora el 2004 a Catalunya i que ara es troba en franca expansió, sent comuna a l'entorn metropolità de Barcelona i moltes altres localitats litorals catalanes i altres comunitats autònomes veïnes.

El paper del canvi climàtic

L'expansió d'aquests vectors té més a veure amb el comerç i la globalització que amb altres aspectes com el canvi climàtic encara que aquest també pugui tenir importància. Tot i que una lleugera pujada en la temperatura pot inicialment afavorir el desenvolupament del cycle vital dels mosquits, a causa del fet que les larves de mosquits són aquàtiques, la disponibilitat d'aigua serà limitant. El règim de pluges o l'activitat humana en relació a la gestió de l'ús de l'aigua afecta molt més l'expansió dels mosquits que molts altres factors. És difícil predir amb exactitud com afecta el canvi climàtic a les precipitacions i la seva distribució al llarg d'un any.

Ja ha quedat àmpliament demostrat que l'arribada del *Aedes albopictus* està lligada al comerç mundial de cobertes de pneumàtics i al comerç d'altres mercaderies. L'actual presència de *An atroparvus* té més a veure amb el cultiu de l'arròs que amb cap altre factor i l'omnipresència de *Culex pipiens* no depèn de canvis climàtics sinó de la plasticitat ecològica d'aquesta espècie que explota una gran varietat d'hàbitats larvaris.

Paparrus, ceratopogònids i flebòtoms són altres grups de vectors que poden tenir importància en processos de re emergència de malalties. La febre botonosa, la malaltia en ovelles de la Llengua Blava o diversos tipus de febres víriques transmeses per flebòtoms han de ser seguides de prop.

Centre Internacional per al Debat Científic (CIDC)

El Centre Internacional per al Debat Científic (CIDC) és una iniciativa de Biocat, impulsada per l'Obra Social "la Caixa", que té per objectiu l'impuls de reunions científiques internacionals per promoure el diàleg, la col·laboració i l'intercanvi obert de coneixements entre experts de reconegut prestigi i la comunitat científica catalana. Les reunions són globals, integradores i multidisciplinàries, enfocades per ajudar a fer front a les necessitats socials en l'àmbit de ciències de la vida i la salut, tenint en compte la complexitat i en constants condicions canviants del món. El CIDC també té com a objectiu col·laborar en la difusió del coneixement, acostant la ciència a la societat i contribuir a la posició de Barcelona i Catalunya com una ciutat i un país de l'excel·lència científica. Més informació:

<http://www.biocat.cat/en/icsd>

Col·laboradors

El **Centre Recerca en Salut Internacional de Barcelona (CRESIB)** és un institut de recerca en salut global desenvolupat per algunes de les principals institucions de recerca acadèmica i biomèdica de Barcelona (Universitat de Barcelona, Hospital Clínic de Barcelona, Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS) juntament amb el Govern català com una resposta als nous reptes en salut internacional del segle XXI. El CRESIB, dirigit pel Doctor Alonso, està reconegut com un centre líder mundial en el disseny, execució i avaluació d'estudis d'epidemiologia clínica i de la recerca translacional

en la salut global, incloent la malària, la tuberculosi, el VIH-SIDA, ARIS, malalties de transmissió sexual i la diarrea. Més informació: www.cresib.cat

L'**Institut de Salut Global de Barcelona** (ISGlobal) és una fundació privada espanyola amb la missió de millorar la salut mundial i contribuir a trencar el cercle viciós entre la malaltia i la pobresa que afecta les poblacions més vulnerables del món. ISGlobal fomenta els llaços entre la salut global i l'acció mitjançant el suport a: la recerca i la generació de coneixement a través del Centre Recerca en Salut Internacional de Barcelona (CRESIB - Hospital Clínic - Universitat de Barcelona), la gestió del coneixement com a part de les seves activitats think tank, el desenvolupament d'una educació innovadora i d'una plataforma de formació, i la consolidació d'una plataforma de suport d'alta qualitat per informar i orientar la política i l'acció dels actors europeus i internacionals. Més informació: www.isglobal.es

PER A MÉS INFORMACIÓ:

Biocat:

Gabinet de premsa: 662 315 523 · premsa@biocat.cat

Silvia Labé 662 315 400 · 93 310 33 69 · slabe@biocat.cat

Obra Social "la Caixa":

Irene Roch · 93 404 60 27. iroch@fundaciolacaixa.es

Hospital Clínic de Barcelona / IDIBAPS:

Marc de Semir mdesemir@clinic.ub.es

María Trenzado trenzado@clinic.ub.es

Tel.: 93 227 57 00 / 699 000 516